Galesiya
Galesiyalo Mande Tabango

Polndo nga so uyingga nga nakangolo soweyootoni, oni simoo bale oowooyingga nowoondoyemo hamoo teyingo, oni ene Galesiya etenggoku mela gumisina nguno oolootenggoku, ngulo nakangolo yunowolo.

So uyi ngalo mande gumgum ngandilo.

Kambayeloyingo mande, ko ingondudu hamoomonggo ngu mande keda gome. 1:1-10.

Polndo ngu ete, no ngu naluno nguno, no sulena oni tunootewolo. 1:11–2:21.

Nowoondoye hamoo teyingo, ngulo oole ete. Ene Anutndo ngu noole hoolooweyelootoni, noole gome nenengo tunootelo ngu, ko mela ngalo mamana mande oo ngu keyoweloyi, ngu hamoo oolengo, kondibo kini. 3:1–4:31.

Kristusndo ngu ene noole mela ngalo damoni biyomi, ngundo soboyelowolo. Ene noole ngu Yuka Kundingiyi ngulo ingonduduni ngu keyowato. 5:1–6:10.

Kambayeloyingo mande elo ngu, ingonduduye yokutuwoolo, nguno mandeye nga so uyi newendemo ooloote. 6:11-18.

1 No Polndo, Yesus Kristuslo suleyeloyingo Aposel oni gula. Oni gulado no ma negonelolo, kono ngano noyewolo. Ngundilo nangge, oni gidalegado mande elo, yanggango nga ma nunootoyi, nguno Aposel ko nga teteno.

Kini, Yesus Kristus, ko, Anut Awanayi nguya sulenelowoli. Anutndo Yesus melenonggo kuli yokutuwootoni, ootookooyingo, ngundo nga konggano ngano no logonelolo noyewolo. Ngulo nondo nga so uyingga nga, ngu ye Kristen oni Galesiya ende bidodobolo nakangoyunooteno.

2 Nolo Kristen dobooguline noya oolootetoku ngaya, nga so uyingga nga, ye Galesiyano Kristen oni simoo bale oolootenggoku, noolendo bidodo yengo soweyoyunooteto.

3 Nondo noolengo Awanayi Anut, ko, Oo Bidodo Sembuli Sembunayi Yesus Kristusno, ngandilo yemboongeteno. Anut, gedo mete gengo Galesiya Kristen simoo bale oolootenggoku, ngu sumangengge ene yunolo, nguno nowoondoye yoyeni, imakelo oluwanggolo yemboongeteno.

4 Kristusndo ngu, ene noolengo Awanaye Anut, ngulo ingonduduni ngu keyolo, enengombo noolengo mbumbuwanayi andangeyunolo kumoowolo. Ene ngundilo telo, melako ngano damoni biyomi oolooteku, ngunonggo ene noole uliyelolo, andangeyelolo, ko yoyowolo.

5 Ngundilo ngulo, noole mete suwoo suwoo, Anut oowooyi bingami elo, okoolo oluwato. Ngu hamoo oolengo.

Anutlo Mande Keda Ngu Gulanangge Ooloote

6 Yendo ngu damoningga tetenggoku, ngulo no soliyokooteno. Anutndo, Kristuslo sumangenimo, ye negoyelowoku, ene yendo sodedonangge ene yokolo, ye mande damoni keda gulalo ingolo, ye ngu keyootenggo.

7 Hamoo oolengo, mande keda gome gula
nguya kini. Ene ebe ganagana eweloyi oni gi-
dalegado, yengo ingonduduye yombuliyolo, Kris-
tuslo mande keda gome nguya yowoolalingowelo
tetenggo.
8 Ene noolendo bine, ngundi, Sambono Engel
onindo yeno mande gula etuyelowatoku ngu,
kuli noolendo Anutlo Mande Keda Mesalango
yeno wesiyolo ewootoku, ngundilo kinitetoni
ngu, ariya, oni ngundilo damoni tetenggoku
ngu, Anutndo suleyelootoni, Setanlo ende biy-
omi de nombo ma kumooweloyi, nguno oolon-
gooyelootoni uwanggo.
9 Kuli noolendo ewootoku, ko, no ataga nguya
eteno. Oni gulado mande gula yeno wesiyolo
etuyelowaku, ngu nondo kuli Anutlo mande elo
etuyelootoowe ingowonggoku, ngundilo kinite-
toni ngu, asa, ngu oningga ngu Anutndo su-
leyootoni, Setanlo ende biyomi de nombo ma
kumooweloyingga, nguno oolongootoni uwa.

10 Nga mandega etenoku nga, yendo ingoya,
ngulo oni no oowoone bingami okooyilo eteno,
bine? Hamoo oolengo kini. Nondo nga kongga
tetenoku nga ngu, Anutndo nolo oni oni teni,
elo ngu nangge teteno. Ene nondo kongga nga,
onindo oni oni teyi, elo telo ngu, asa, no Kristuslo
ko oni oolengo telo, ma oluwano.

Polndo, Yesuslo Aposel Oni Kilalongo Tunooteyingo, Ngulo Mandeni

11 Ye Kristen dobooguline, no yeno nenengo
oolengo etenoku nga, kuli Anutlo Mande Keda

Mesalango yeno wesiyolo etoowe, ingowong-
goku, ngu oni gulado yeni, ma tunootewolo.
12 Kini, nondo oni gula kandeyimonggo, nga
mande keda gomengga nga, ngu ma yowono.
Ngundilo nangge, oni gulado nguya nga mandega
nga, no ma etunelowolo. Hamoo oolengo kini,
Yesus Kristus enengombo nangge, nga mandega
nga etunelowolo.
13 No kuli Yuda onilo damoni keyolo, nguno
damoni biyomi tewonoku, ngu ye kuli ingowong-
gori. Nondo Yesuslo nowoondoyemo hamoo
teyingo oni ngu yoyolo, yutolo, yombuliyelolo,
yulewe kumooweloyimbolo yanggango yewono.
14 Nondo Moseslo mamana mande nguno
ngu, nenengo dobooguline gidalega nododo ulu
teyingo, ngu dagayelolo, nondo Yuda onilo da-
moniye, ngu ulungga oolengo yowono. Nondo
osi sambanembolo damoniye nguya, ngu bidodo
gome keyowono.
15 Ene kuli namondo no ma yomooyingomo,
nguno Anut enengombo ene kuli no
logonelowolo. Kootusina, Anut enengo
sumangenonggo enengo nalungga yewokuno,
ene no negonelowolo.
16 Ngu naluno, Anut enengombo enengo Nan-
goni yootunolo, no etunelowoku, ngulo ngu,
nondo oni sowe gidalega Yuda oni kini, ngu ke-
wooloyemo nguno, Mande Keda Mesalango ngu,
elo etuyelowono. Yo, ngu naluno, no oni gula
tanggeyimo oololo, ngulo ingonduduni ngulo ma
sumoo elo ingowono.
17 Kini, Yesus enengombo no etunelootoni,
ngulo ngu naluno, oni gidalega ene koletelo

Aposel tunooteyingo ngu, Yerusalemno oliyingoku, no nguno oololo, enengo ingonduduye ngu ingolo, ma yowono. Kini, no ootookoolo, Arebiya melako oololo oode, kootusina, no Damaskas endemo ko ombuwono.

18 Kootusina, mooma kabusa yokolo ngu, no Yerusalem oolelo, Sipas (Pita) oningga nguya mande elo ingolo, nguno sa nalu kande elaya kegidembolo namolaya (14) eneya oluwono.
19 Ngundilo telo, ene no Aposel gidalega ngu, ene ma yeyowono. Yems, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sembunayi ngulo koneyo, enesu nangge kenowono.
20 Nga mandega yengo nakangootenoku nga ngu, Anutndo neyolo ingootoni, ngunonggo eteno, no ye ma ganayelooteno.

21 Ngu naluno nguno, no Pitando Yems yokolo, kootusina, no Siriya ko Silisiya melako nguno oololo, Anutlo mandeni oni simoo bale yunowono.
22 Ene ngu naluno, oni simoo bale Kristusno nowoondoyemo hamoo telo, Yudiya melako oolootenggoku, ngundo no omukumundoone ma kenowonggori.
23 Ene nododo mande ngandilo ingolo oluwonggo. Kuli ngu oningga, ngundo noole yuleni kumoowelo telo oluwoku ngu, ene ataga, Anutlo Mande Keda Mesalango Yesuslo oni simoo baleno wesiyolo, elo etuyeloote. Kuli, ene Kristen oni simoo bale nga nowoondoyemo hamoo teyingongga nga yombuliyelowoku, ene ataga, Anutlo koni tetelo ewonggori.

24 Ene Anutndo nono oo tewoku, ngulo mandeni bidodo ingolo ngu, asa, ene Anut oowooyi bingami elo okoowonggori.

2

Polndo Aposel Oni Gidalegadodo, Nowoondoye Goboolo Yewonggori

1 No mooma kande elaya kegidembolo namolaya yokolo ngu, ngu naluno nguno, noole Banabasya Yerusalemno ko oolelo, nguno oni gula oowooyi Tayitas nguya yolo, nooledodo oolewooto.
2 Ngulo ngu, Anut enengombo ngu ingonduduga ngu nunolo, gedo komo Kristen oni tabango Yerusalemno oolootenggoku, nguno oolou, elo etunelootoni, ngulo no oolewono. Ngu naluno, ene Kristen tabango oni nangge enengo yano nguno gooboongoolo ootoolo, Anutlo Mande Keda Mesalangongga, ngu oni sowe gidalegano elo etuyelowonoku, ngu eneno elo etuyelowono. Ndatelo ngulo, nondo Kristen oni tabango Yerusalemno, nondo kongga nga ataga tetenoku nga, ko kuli tewonoku nguya, ngu ingolo, enengo nowoondoyemonggo nododo nowoondonayi goboolo gooboongooweloyimbolo ingooteno. Nondo Kristuslo koni tetenoku nga, ngulo damoni kini, ngundilo ma tewano.
3 Yo, oni tabango Yerusalemno oolootenggoku, ngundo nolo mandene gome ingowonggo. Ngundilo ngulo, ene Tayitas, Girik oningga nooledodo oolootetoku, ngu enengo moondeyi yomosiyonilo ma eriringootenggo.

4 Ene oni gidalega Yesusno nowoondoyemo
hamoo ma teyingo, goweyi sanganimonggo,
ngundo Kristen kewooloyemo tolige oololo, ngu
Girik oningga ngu moondeyi yomosiyoweloyi
damoningga, ngu newendemo unilo etenggo.
Ndatelo ngulo, ene ngandilo ingootenggo. Kris-
ten oni, ngundo Kristus Yesuslo mandeni, ko,
Moseslo mamana mande bidodo nguya key-
ootenggo, ngundi kini bine, elo ngulo ingowelo.
Yo, ngundilo ebe ganagana oni, ngundo Kristen
oni simoo bale yoyeni, Moseslo mamana mande
newendemo ulo, ngu bidodo nguya keyowang-
golo ingootenggo.
5 Ene noolendo enengo mandeye ngu ma key-
owooto. Ngulo ngu, noole Tayitas moondeyi
ma yomosiyowono. Ndatelo ngulo, nga hamoo
mande keda gomengga nga, yeno nenengo
oolengo sugi sugi olini, elo, ene ngulo ngundilo
teteto.
6 Oni gidalega tabango oni ululu oowooye-
dodo, ene ndatelo oowooyengga, ngu nono ngu
kingo oo ngundilo tewa. Anut doongeyimo, oni
oowooyedodo ko oowooyedodo kinimu nguya,
ene ereremo oolengo. Kristen tabango onindo, no
Mande Keda Mesalango oni sowe gidalegano we-
siyolo etuyelootenoku, nguno mande gula sowey-
olo ma ewonggori.
7 Ene ingootenggo. Anutndo Pita sunggi yelo su-
leyootoni, Yuda onino mande keda gome nga, we-
siyolo ewelo soweyowonggori. Ngundilo nangge,
Anutndo Pol nguya logowooyingo, ngu enengo
Mande Keda Gome nga ngu, oni sowe gidalegano
wesiyolo eweloyi, ngulo soweyowonggorilo in-

gowolo.
8 Yo, Anutndo Pita yanggango inolo, ene
Yuda oni kewooloyemo enengo Mande Keda
Mesalango nga wesiyolo eweloyimbolo sunggi
yewolo. Ngundilo nangge, Anut enengombo no
yanggango nunowoku, ngu oni sowe gidalega
kewooloyemo, Yesuslo Aposel ko ngu teni, elo no
logonelowolo.
9 Kristen tabango oni, Yems, Pita, Yon, Kris-
ten simoo balelo nowoondoyemo hamoo teyingo
yanggango yunoweloyi oniku, ngundo kuli nolo
ingootenggo. Anutndo nolo sumange tenunolo,
nga kongga nga no nunowo, elo ingootenggo.
Ngundilo ngulo, ene noole Banabasya kandenali
dowoolo ewolo. Yali noolengo doboogulinayi
goboolo. Noole mande ngulo nowoondonayi
gulanangge yelo, ko tewato. Yali mete oni sowe
gidalega kewooloyemo ko tetoli, ko, noolendo ngu
Yuda oni kewooloyemo ko tewatolo ewonggo.
10 Ene mande gula nguya soweyolo,
nooleno ewonggori. Yali komo noolengo
owoolongo onindo oolo wenonootenggoku,
ngu hoolooweyeloweloyi, ngulo ye ma
kapengoyewelolo ewonggo. No owoolongo oni
hoolooweyeloweloyi kongga nguya, yanggango
tewelo hahangeteno.

Polndo Pita Mamanangowolo

11 Pita, oowooyi gula Sipas, ngundo Antiyok
melako ombutoni, nondo Pita enengombo da-
moni elaya tewoku, ngulo enengo doongey-
imo, ko Kristen kewooloyemo nguya, nenengo
yootunolo, mamanangolo ewono.

12 Ngu ngandilo. Kuli, Yemslo oni gidalega ma
ombuyingomo, ngu naluno nguno, Pita ene Kris-
ten oni sowe gidalegaya bibitelo, oowali newolo.
Ngundilo tetoni, ene ngu naluno, Yudalo Kristen
oniku moondeye yomosiyoweloyi damoningga,
ngulo gome ingootenggoku, nguno ombutoyi ngu,
ene ngulo sosolewolo. Ngundilo ngulo, ene Kris-
ten oni sowe gidalegaya bibitelo, oo neyingo ngu
yokolo, enedodo ko ma
bibitewolo.*
13 Yudano Kristen oni gidalega nguya, Pitando
damoni biyomingga tewoku, ene nguya tewong-
gori. Ngu damoningga, ngundo Banabas nguya
woosootoni, ngu keyolo tewolo.

14 Ngundilo ngulo, no ene yeyootoowe, Anutlo
hamoo mande keda gome, ngu gome nenengo
ma keyootoyi, ngulo nondo Pita simoo bale ke-
wooloyemo kenolo ngu, no ngandilo mamanan-
golo ewono. Ge Yuda oningga, ene gedo ngu,
oni sowe gidalega ngulo damoniye ngu key-
ooteku, Yuda onilo damoniye ngundilo kini. Ge
ndatelo ngulo, ge komo oni sowe gidalegado Yuda
onilo damoniye ngu keyoyi, elo, yanggango yelo
eririyeloote? Elo ewolo.

Oni Yesusno Nowoondoyemo Hamoo Tewaku ngu, Anutndo Oni Gome Nenengolo Ewa

---

* **2:12:** Yo, Yesuslo damonimo ngu Kristen dobooguliye sungomboya siyelo oo goboolo mete neweloyi. Ene Pitando ngundilo damoni gome ngu damoni yelo, telo, ko yokolo Yuda oni enengo damoniye nguno ko oolouyingo.

15 Hamoo, Pita, ge nooledodo ngu Yuda oni
nenengo. Noole oni sowe gidalegaya, mbum-
buwadodo oni ngundilo kini.
16 Ene noole ingooteto. Anutndo oni Moseslo
mamana mande keyootenggoku nguya, oni ne-
nengo, elo ma ewa, elo ingowato. Kini, oni
Kristus Yesusno nowoondoyemo hamoo teteng-
goku, ngulo Anutndo oni gome nenengolo ete.
Noole kuli, Kristus Yesusno nowoondonayimo
hamoo tewootoku, Anutndo ngu nowoondonay-
imo hamoo teyingongga, ngu kenolo, ngulo ene
oni gome nenengolo ete. Ndatelo ngulo, oni
gulado Moseslo mamana mande gome oolengo
keyolo, ko tetoni, Anutndo ngulo oni gome nenen-
golo ma ewa.
17 Noole Kristusdodo goboolo siyelo ootoolo,
nguno Anut doongeyimo, oni gome nenengo
tunootewelo ingooteto. Ene Yuda onindo
noolendo Moseslo mamana mandeni ngu ma
keyootooye, ngu kenolo, ene mbumbuwadodo
oni, elo ingootenggo. Ngu Yuda oni ngundo
ngandilo ingootenggo. Kristusndo ene yoyeni,
Moses mamana mande yokolo, mbumbuwa
tetenggolo ingootenggo. Ngu hamoo ngundilo,
bine? Hamoo oolengo, ngundilo nguya kini.
18 Ene nondo ko oololo, Moseslo mamana
mande kuli yokowonoku, ngu owelo ngu, asa, no
mbumbuwa tewano.
19 Nondo Moseslo mamana mandeni ngu
yokootoowe, ngundo ma sobonelowa. Moseslo
mamana mandeni, ngundo no noyeni, Anut
doongeyimo, oni nenengo tunooteweloyi,
nguya elelemo kini. Ngundilo ngulo, nolo

mbumbuwane ngu Kristusndo yolo, de
mombimo sanggawelo yokowolo. Ngulo ngu,
no ataga Anut doongeyimo, oni nenengo, elo
ingolo, neyootoni oolooteno.
20 No Anut Nangoni ngulo nowoondonemo
hamoo teyingo, ngunonggo nolo yanggangone
ingondudune ngu bidodomo, ngu nenengombo
sobowoolo, ma endeyooteno. Kini, Kristusndo
no nowoondonemo ootoolo, ngunonggo nolo
ootootoone nguya sobowootoni, ngunonggo no
enengo yanggangonimo, nguno endeyooteno.
Ngulo no melako ngano keda oolootenoku, nguno
no mete Anutndo damoni nenengo nondo teni
elo ingooteku, ngundilo tewano. Ndatelo ngulo,
enengo Nangoni, ngundo no hooloweneloote.
Yo, hamoo, Yesus nolo gome ingolo, ngulo enen-
gombo de mombimo no hooloweneloweloyim-
bolo kumoowolo.
21 Nondo Anutlo sumangeni ngu yewe, kingo
oo ngundilo ma tewa. Ene Moseslo mamana
mande, ngundo mete damoni nenengo yeni,
tunootetoni ngu, ariya, Kristusndo de mombimo
noolengo mbumbuwalo kumooyingongga, ngu
kingo ngundilo tewolo ewolo.

3

Moseslo Mamana Mande, Ko Nowoondoye Hamoo Teyingo, Ngulo Damoni

1 Ye Galesiya oni wenonoyingo! Onendo yengo
ingonduduye yeni wenonootenggo? Yengo in-
gonduduye ngu nenengo kini! Ye ngu kuli Yesus
Kristus de mombimo kumoowoku, ngu noolendo

ye etuyelootooye, yengo doongeyembo goweyi
kenootoyi kumooyingo, ngundilo ingowonggo.
2 No ye sumoo yunootoowega ngu, ye nono
nenengo etoyi ingowano. Ye Anutlo Yuka
Kundingiyi yowonggoku ngu, ye bine, ma-
mana mande keyolo, ngunonggo yowonggo,
bine; ngundi, ye bine, Anutlo Mande Keda
Gome ngu ingolo, nowoondoyemo hamoo tetoni,
ngunonggo Yuka Kundingiyi yowonggo? Yo,
hamoo, koletelo ye Yesusno nowoondoyemo
hamoo teyingo, ngundilo ngulo, Anutndo enengo
Yuka Kundingiyi yengo hoolooweyeloweloyim-
bolo suleyowolo.
3 Ye ndatelo wenonootenggo? Ye Yesusno
nowoondoyemo hamoo teyingo, ngu damoni
yelo, Yuka Kundingiyimbolo yanggangonimo
nangge, nguno endeyowonggori. Ene ye
Yuka Kundingiyimbolo yanggangoni, ngundo
ye hoolooweyeloweloyimbolo oole gome,
ngu yokolo, ngulo ngu, ye ataga yengo
yanggangoyemo nangge oolootenggo, bine?
4 Ye Yesus oowooyimbolo kowuli kuli ye
yunootoyi, ngu kingo koolowoowonggo, bine?
Hamoo oolengo, nondo ingootenoku ngu, ye
kingo ma koolowoowonggori.
5 Ye Moseslo mamana mande keyootoyi, nguno
Anutndo ye yeyolo, ngulo ye Yuka Kundingiyi
yunolo, damoni sungo oolengo gula onindo ma
teweloyi ngu, ye kewooloyemo nguno ma tete.
Hamoo oolengo, ngundilo nguya kini! Ye Anutlo
mande keda gome ngu ingolo, ngulo ye nowoon-
doyemo hamoo tetoni, ngulo nangge, Anutndo
enengo Yuka Kundingiyi suwoo suwoo ye yunolo,

ko, damoni sungo oolengo gula onindo ma
teweloyi, ngu ye kewooloyemo, nguno tete.

6 Anutlo mande nakangoyingomo, ene
ngandilo ete. Ebaraham ngu Anutno newendemo
hamoo teyingo, ngulo Anutndo Ebaraham
enengo newendemo hamoo teyingongga, ngu
kenolo, ngulo ene oni gome nenengolo ewolo.
7 Ngundilo ngulo, ye komo ngandiya ingoyi!
Simoo bale, ngundo Anutlo mande keda gome
ngu ingolo, ngulo ene nowoondoyemo hamoo
tetenggoku ngu, Anut doongeyimo, ngundilo
simoo bale, ngundo Ebarahamlo osisembeni
oolengo tunootewanggo.
8 Yo, kulimi Anutlo mandeno, Anutndo ewolo.
Nondo oni sowe gidalega yoyewe, nolo mande
keda gome ingolo, nono nowoondoyemo hamoo
tewanggo. Ngulo nolo doongenemo, ngundilo oni
ngu gome nenengo tunootewanggolo ewolo. Yo,
Anutndo Yesus ma suleyoyingomo, ngu naluno,
Anutndo Ebarahamno ngandilo ewolo.

Ebaraham, genonggo oni simoo bale mela
bidodomo, ngu kumana yowanggolo
ewolo. *Yenesis 12:3*

9 Ngundilo ngulo, oni nowoondoyemo hamoo
teyingo ngu, ene Ebarahamlo newendemo
hamoo teyingongga nguya, goboolo kumana
yololuwanggo.

10 Ene oni gidalegado ngundilo ingootenggo.
Noole Moseslo mamana mande keyootetoku,
ngulo Anutndo oni gome nenengo, etoni,
tunootelo oluwatolo ingowonggori. Ene enengo
ingonduduye, ngu nenengo kini. Anutlo mande

nakangoyingomo, Moseslo mamana mandelo bukno, ene ngandilo ete.

Oni gula mamana mande nakangoyingo, ngu bidodo ma keyolo tewaku ngu, asa, Anutndo ngundilo oni, ngu kumana biyomi inowalo ewolo. *Dutoronomi 27:26*

11 Ataga ngu oni mamana mande keyootoyi, Anutndo ngulo oni gome nenengo eweloyi, oole gula nguya kini. Anutlo mande nakangoyingomo, ene ngandilo ete.

Oni ene nowoondoyemo hamoo tewanggoku, ngulo Anutndo eneya oni gome nenengo oolengo etoni, tunootewanggo. Yo, hamoo, ngu oni, ngundo Anutdodo siyelo, goboolo keda oluwanggolo ewolo. *Habakak 2:4*

12 Ngulo ngu, oni simoo bale gome ingowanggo. Oni mamana mande keyootoni, nguno ngu, Anutndo ngu oningga, ngu gome nenengo, ma ewalo ingowanggo. Kini, Anutlo mande nakangoyingomo, ene ngandilo ete.

Oni ene mamana mande bidodo keyootenggoku ngu, ene mamana mande nguno nangge keda oluweloyi, ngu yowanggolo ewolo. *Lewitikas 18:5*

13 Ene noole mamana mande bidodo keyoweloyi, ngu ereremo kini. Ngundilo ngulo, Kristusndo noole ko uliyelowoku ngu, Anutndo kumana biyomi noole yunowelo tetoni, Kristus enengombo noolengo kumana biyomi, ngu bidodo yowolo. Yo, Anutlo mande nakangoyingomo, ene ngandilo ete.

Oni gula ene deno boolowoowanggoku ngu, Anutndo ngu oningga nguya, kumana biy-

omi inowalo ewolo. *Dutoronomi 21:23*

14 Yo, Ebaraham newendemo hamoo tetoni, ngulo Anutndo ene kumana inowolo. Ngu kumana ngundilo Anutndo noole bidodo Kristusno oolootetoku, Yuda oni, ko, oni sowe gidalega nguya yunowolo. Ariya, ataga noole ingooteto. Noole Kristus Yesusno nowoondonayimo hamoo tewatoku, ngulo ngu, Anut enengo Yuka Kundingiyi kuli yunowelo elo, mande gosiyoyingo ngu, noole yunowalo ingowolo.

Moseslo Mamana Mande, Ngundo Anutlo Mande Ebarahamno Elo Gosiyoyingo, Ngu Ma Andangewa

15 Ye dobooguline, no ataga oni noolengo mande damoninayimo sanggawelo eteno. Ngu ngandilo. Oni gulado kumoowelo ingolo, enengo oo sitowi ngu simoongo bayetelo, yunowelo ingolo ngu, ariya, ene mande ngandilo elo gosiyolo nakangowolo. Mande ngu gosiyowoku, oni gulado enengo mande ma toongoolo, mande gula nguya soweyolo, elo ma ukingowa.

16 Ngu sunggi mande elo gosiyoyingongga, ngu Anutndo Ebaraham ko enengo sembeni gulanangge, ngulo ewolo. Anutlo mande so uyi nakangoyingomo, ngundo enengo osisembeni bidodobolo ma ewolo. Kini, enengo sembeni gulanangge ngulo ewolo. Ngu sembeni gulananggega ngu Kristus.

17 Nolo mandene ngulo damoni ngandilo. Koletelo, Anutndo sunggi mandega Ebarahamdodo elo gosiyoyingo ngu, ko kootu mooma oowooyingga (430) yokolo oode ngu,

ariya, Moseslo mamana mande ngu tunootewolo. Ngundo Anutndo Ebarahamdodo sunggi mande elo, ngu tunoo etuyelowolo. Mamana mande ngu yade yade oololo ngu, Ebaraham sembeni oolengo, Yesus Kristus, Anutndo mande gosiyoyingo, ngundilo tunootewolo. Ngu Anutndo enengo mamana mandega, ngu Engel oni yunowolo. Ngundilo yunootoni, Engel ngu manggoyemonggo, kawarara teyingo oni, Moses, enengo kandeyimo yetoni, ngundo mamana mande ngu oni simoo bale yunowolo.

18 Ene noole mamana mande keyolo ngu, ariya, noole Anutlo oo sitowi goweyibolo ko gaboyibolomu nguya noolengolo elo ewolomu, ngu noole mete yowato. Ene ngu oo ngu yowatoku, ngu mamana mande keyolo kini. Kini, Anutndo enengo sumangenino, ngu oo ngu, Ebarahamno sunggi mandeno yewolo.

19 Ngu ndatelo ngulo, mamana mande ooloote? Ariya, ngu ngandilo: Anutlo ingondudu ngu mbumbuwalo damoni ngu yeni tunooteweloyimbolo, ngulo mamana mande soweyootoni, ombuwolo. Yo, Anutlo mamana mande oodoni, kootusina, Ebaraham osiyi gula (Yesus), Anutndo kuli mande gosiyoyingomu, ngu tunootetoni ngu, ariya, mamana mande kulimi, ngu kini tewo. Anutndo mamana mande ngu Engel onino yunootoni, Moses inowonggori. Inootoyi, Moses, ngu kewooloko oningga, ngundo oni simoo baleno elo yunowolo.

20 Ene ngu naluno, Anutndo Ebarahamdodo mande elo gosiyolo inowelo ngu, ene kawarara teyingo oni, Moses, Sambono Engel onindo mang-

goyemo, elo ma yunowolo. Kini, Anut enengombo nangge, mande elo gosiyolo yunowolo.

Anutlo Mamana Mande, Ngulo Koni

21 Mamana mande, ngundo Anutlo mande kuli elo gosiyoyingo nguya wesowootoni, elaya tewa, bine? Hamoo oolengo, ngundilo nguya kini. Anutndo mamana mande gula yunolo, nguno Anutndo nooledodo oni gome nenengo etoni, tunootetooye ngu, nguno ngu, mamana mande keyoweloyi damoni, ngundo noole yoyeni, oni nenengo oolengo tunooteweloyi tewato.

22 Ene Anutlo mande nakangoyingomo, ngundo ete.
Mbumbuwa, ngundo simoo bale oni bidodo pawayelootoni, ngu newendemo oolootenggolo ewolo.
Ene oni Yesus Kristusno nowoondoyemo hamoo tetoyi, nguno ngu, Anutndo oni nenengo elo, ngunonggo ooga yunowelo, elo mande gosiyowoku, ngu yunowa.

23 Kuli Yesus Kristus ngu ma tunooteyingo naluno, nguno noole mamana mande ngundo ya biyomimo oni soboyelooteku, ngundilo soboyelowolo. Yo, mamana mande noole ngundilo soboyelootoni, oodooye, ombulo, Yesus tunooteyingo naluno nguno, noole eneno nowoondonayimo hamoo teweloyi damoningga, ngu tunoo oolengo tewooto.

24 Yo, Moseslo mamana mande ngu noolengo soboyeloyingo awanayi ngundilo. Ene ngundo yoyolo, Kristusno ombutoni, noole mete Anutlo mande keda gome ngu ingolo, nowoondonayi

hamoo tetoni, ngulo Anutndo nooleya, oni nenengolo, ewa.
25 Ataga, Yesusno nowoondonayimo hamoo teyingo ngu tunootetoni, ngulo noole (mamana mande) soboyeloyingo awanayi gula, newendemo ko ma oluwato.

Nowoondonayi Hamoo Teyingo, Ngundo Yoyeni, Anutlo Simoongo Tunooteteto

26-27 Ye bidodo Kristus Yesusno nowoondoyemo hamoo tetoyi, ngu nowoondoye hamoo teyingongga, nguno ngu, ye Anutlo simoongo telo oolootenggo. Ngundilo nangge, ye Kristusdodo sono (kindingiyimbo) sonowoowonggori. Ngulo ngu, ye Kristusdodo nowoondoye goboolo yelo, ngunonggo ye enengo damoni ngu keyolo, enedodo goboolo oluwanggo.
28 Ngundilo nangge, ngu Yuda oni kini, oni sowe gidalega kini, kingo sulena oni kini, oni enengombo enengo sobowooweloyi kini, simoo ko bale kini, ene ataga ngu, ye bidodo Kristus Yesusdodo gulanangge oolengo gooboongoolo oolootenggo.
29 Ye Kristuslo oni ootoolo ngu, ariya, ye Ebarahamlo osisembeni telo oolootenggo. Ngundilo ngulo, ye Anutndo oo kuli Ebaraham inowelo, elo gosiyoyingongga ngu yowanggo.

4

Anutlo Simoongo Ngulo Mande

1 Nolo mandene ngu ngandilo. Simooyengga eweyimbolo oo sitowi bidodo yoweloyingga, ngu ene owita simooye bodagano ngu, ene sulena oni

ngundilo oode, oololo, simoo ulungga telo ngu,
asa, ene eweyimbo oo sitowi ngu bidodo yowa.
2 Yo, ene simooye bodagano ngu, ene komo
enengo sobosobo eweyingga, ngundi, enengo
sobosobo oni ngulo mandeni, ngu gome key-
olo oodoni, oololo, ngu ene eweyimbo nalungga
sunggi yewoku, nguno tunootewa.
3 Noole nguya ngundilo. Noole simooye
ngundilo ootoolo, ngu naluno, noole mela ngalo
yuka biyomi oo ngundo pawayelootoni, noole
ngu newendemo ulo, ko biyomi telo oluwooto.
4 Ene Anut enengombo kulimi nalu sunggi
yeyingoku, oololo kinitetoni ngu, asa, Anut
enengo Nangoni suleyootoni ombuwolo. Bale
gulado Yesus yomootoni, ene mamana mande
ngu newendemo ulo oluwolo.
5 Ene ngundilo telo, ngunonggo noole simoo
bale mamana mande newendemo oodooye,
enendo ko uliyelolo, yoyootoni ngu, noole Anutlo
simoongo tunootewootowo.
6 Ataga ngu, ye Anut enengo simoongo tetoyi,
ngulo Anutndo enengo Nangonimbolo Yukani
nooleno suleyootoni, kuli ulo oodoni, ngunonggo
noole oni oni telo, meno eteto, Awa, Awanayi! Elo
ewolo.
7 Ngulo ngu, Anutndo ye logoyelootoni, enengo
simoongo tunootelo, nguno ye kingo sulena oni
kini. Kini, ataga, ye enengo simoongo oolengo
ootoolo, ngulo ye Anutlo kandeyimo, ye oo
bidodo elo gosiyoyingo, ngu yowanggo.

Polndo Galesiya Oni Simoo Balelo Nowoondoyi Tewolo

8 Kuli ye Yesuslo ma ingowonggoku naluno
nguno, ye oni sowe gidalega melamboolo ebe
ganagana anut, ngulo mamana mandeni, ngu
keyowonggori. Ngundilo nangge, ye Yuda onindo
ngu Moseslo mamana mande ngu keyowonggori.
Ngundilo tetoyi, ngu oo ngundo yengo nowoon-
doye ingonduduye nguya sobowootoni, nguno
oluwonggo.
9 Ene ataga ye Yesuslo ingootenggo. Ngundi no
ngandilo ewano? Yesusndo yengo nguya ingoote.
Ndatelo ngulo, ye Moseslo mamana mandeni ngu
yanggango kini nguno ko oololo, ngulo sulena
teyinowelo ingootenggo? Yengo ingoyingoyengga
ngu, metemi kini.
10 Yo, ye Moseslo mamana mande ko keyolo,
ngulo nalu ulungga nguno, ye Anutno yambo
mande tetenggo. Ye ngundilo telo, kombo
nalu, mooma nalu kedamo nguya, ye yambo
mande tetenggo. Ndatelo ngulo, yendo ngundiya
tetooyega, Anutndo yeyoya, gome metemi, eya
ingonilo tetenggo.
11 No yengo damoniye ngu ingolo, nowoondone
kowuli yetoni sosoleteno. No nalu oowooyingga
ye kewooloyemo nguno ko teloluwonoku, ngu
kingo kinitewa, bine? Elo ngulo ingooteno.
12 Ye Kristen dobooguline, no yeno solengoyelo,
sumoo yunooteno. No kuli Moseslo mamana
mande ngu keyolo oode, ko, ataga no Kristuslo
damoni ngu nangge keyolo, nguno no mamana
mande ngu yokowono. Ye nguya komo ngundiya
teyi! No yeno tunootewonoku naluno nguno, ye
no gome sobonelolo, nguno ye biyomi gula ma
tenunowonggori.

13 Ye ingootenggo. No koletelo no yeno
tunootelo, nguno Anutlo mande keda gome ngu
wesiyolo ewonoku naluno ngu, no yanggangone
kini, elo ingowonggori.
14 Hamoo, no sayidodo telo oluwonoku naluno
nguno, ye nolo ma suleyokini yetoni, noya
kootunesina mande ma ewonggori. Kini, ye
no sobonelowonggoku, ngu Anutlo Sambono En-
gel oni, ngundi, Kristus Yesus sobowooweloyi,
ngundilo tewonggo.
15 Ariya, kuli yendo nolo oni oni tewonggoku,
ngu ataga ndano? No hamoo oolengo, yengo da-
moni gomengga ngulo eteno. Ene ngu nalungga
nguno, ye mete tetoningga ngu, ariya, yengo
doongeye ngu andangelo, no nunoweloyi.
16 No hamoo mande ngu yeno etenoku ngu,
ndatelo ngulo, ye nododo mundi tetenggo, bine?
17 Hamoo, oni gidalegado ye ganayelolo,
yowoosoolo, damoni biyomi teyi, elo ko
yanggango telo yowoosootenggo. Ene ye
hoolooweyeloweloyi nguya kini. Kini, yendo ene
oowooye bingamiye nangge okooweloyimbolo,
ngulo tetenggo.
18 Oni sungombo yeno ingoyingo metemi
gula tewelo etoyi, ye ngulo mandeni ingootoyi
ngu, ngu mete. Ene oni ngulo newende ngu
hamoomonggo, ye hoolooweyeloweloyimbolo
tetoni ngu, asa, ngu mete. No yedodo oolootetoku
naluno, ko, yeya ma oolootetoku naluno nguya,
ye damoni ngundilo nangge tetenggo.
19 Ye Kristen simoone oolengo, no ko
ogingoyingo koolowootenoku nga ngu,
baledo simoo yomoowelo ogingoyingo

ingootenggoku ngundilo. Ogingoyingo ngundilo koolowoolootoowe, Kristuslo damoni ye nowoondoyemo nguno ulo, angelo oodoni, ngunonggo ye Anutlo simoongo oolengo tunootetoyi, asa, ogingoyingo ngu kinitewa.

20 No nenengo kowuli so uyino nakangowelo ma ingooteno. No yengo damoniye ngulo kowuli ingolo ngu, no yeno ombulo, hoolooweyeloweloy-imbolo hahangelo oolooteno.

Hega, Sera Elaga, Ngulo Mande Yamonggawo

21 Ye simoo bale ngu Moseslo mamana mande keyolo, ngu newendemo oolootenggoku, ene ye ngulo damoni oolengongga, ngu ye gome ma ingootenggo.

22 Anutlo mande nakangoyingomo, ene ngandilo ooloote. Ebaraham ene nangosumoongo elaya oluwoli. Gula ngu sulena balega ngu nangoni, oowooyi Ismayel, ko, nangoni gula, ngu enengo baleyi oolengongga ngulo nangoni, oowooyi Ayisaklo ewolo.

23 Kingo sulena baleyiga, ngu oowooyi Hega. Hegando nangoni ngu mela ngalo damonimo yomoowoolo. Ene Anutndo Ebarahamya mande, elo gosiyoyingo, ngulo ngu, enengo baleyi ne-nengo oolengo, oowooyi Sera, ngundo nangoni yomootoni tunootewolo.

24-25 Nga hamoo mande oolengongga nga ngu, mande yamonggawo ngundilo etuyeloote. Ngu bale elayaga, Sera ko Hega, ngundo oo gabo-gaboyi ngundilo etuyelooteku, ngu Anutlo sunggi mande elo gosiyoyingo elayaga, ngu Anutndo oni simoo bale yunowolo. Ngu sunggi mande

koleteloga, Anutndo Sayinayi pulimo, Arebiya melako, enengo mamana mande ngu Moses ko Iserel oni simoo bale yunowolo. Iserel oni simoo bale Moseslo mamana mande keyootenggoku, ngundo ngu mamana mande ngulo kingo sulena bale, Hega ngundilo tunootetenggo. Yo, Hega ngu kingo sulena bale oodoni, Iserel oni simoo bale Yerusalem endemo oolootenggoku, ngundo Moseslo mamana mande, ngulo kingo sulena oni ngundilo telo oolootenggo.

26 Yerusalem ende kedaga Sambo endemo oolooteku, ngundo oni simoo bale Kristusno nowoondoyemo hamoo teyingo, ngundo Sera, Ebaraham baleyi nenengo, ngu simoongo ngundilo.

27 Anutlo mandeno, Selaya ngandilo ewolo.

Ge bale ninggootelo ootoolo, simoo ma yomooteku ngu, ge meno yanggango eya, oni oni te. Ngundilo ngulo, no simoongge oowooyingga oolengo gunowano. Gengo simoongge, ngundo kingo sulena balega kamenggebo oweyingongga, ngulo simoongo dagayelowalo ewolo. *Ayisaya 54:1*

28-29 Ebaraham nangoni koleteyingo, oowooyi Ismayel, ngu onilo damonimo tunootewolo. Ene nangoni kootungga, Anutndo mande elo gosiyoyingongga, ngu Yuka Kundingiyimbo yeni tunootewolo. Ye Kristen dobooguline, ye ngu Anutlo mande elo gosiyoyingo, ngulo simoongo, Ayisak, ngundilo tunootetenggo. Kuli, Ayisaklo naluno, kingo sulena balega ngu nangonimbo Ayisak yumooyinolo mande

biyomilo inowolo. Ngu damoningga ngu, ataga nguya, oni nowoondoyemo hamoo kini, ngundo Kristen oniya damoni biyomi ngundilo tetenggo.
30 Anutlo mandeno, ndatelo eyingo? Ngu ngandilo.
Kingo sulena balega ngu nangonimboya oweyelootooga sali! Ndatelo ngulo, Ebaraham enengo baleyi nenengo ngulo nangonimbo, ko kingo sulena balega ngulo nangoni nguya, awayalimbolo oo sitowiga ngu goboolo ma yowalilo ewolo. *Yenesis 21:10*
31 Ngulo ye Kristen dobooguline, noole ngandilo ingowato. Noole kingo sulena balega ngulo simoongo kini. Kini, noole enengo baleyi nenengongga, ngulo simoongolo ingowooto.

5

Noole Mamana Mande Newendemo Ko Ma Oolooteto Kini, Noole Kristusno Keda Oolooteto

1 Kristusndo Moseslo mamana mande temukowokulo, ngulo noole ataga ngu mamana mande kulimingga, ngu newendemo ko ma oolooteto. Yo, ye komo yengo Yesusno nowoondoyemo hamoo teyingo, nguno yanggango dikayi. Ye oni gula yokootoyi, ngundo ye yoyeni, ngu mamana mande kulimingga, ngu newendemo ma uwelo.
2 No Polndo, yeno eteno. Ye komo gome ingoyi! Ye ngu mamana mandega ngu keyolo, goweyi doongooweloyi damoningga ngu tetoyi ngu, asa, Kristusndo nguno ma hoolooweyelootoni, yanggango yowanggo.

3 No mande yanggango oolengo, yeno eteno.
Ye ingondale teyi! Ye oni yoyokootoyi, ngundo
goweye doongootoyi ngu, asa, ye komo Moseslo
mamana mande, ngu bidodo keyoyi.
4 Ene ye mamana mande bidodo keyootooyega,
nguno Anutndo yeyoya, oni nenengo eni, elo ngu,
asa, ye Kristuslo koni ngu yokolo, ngunonggo
ye Anutlo sumangeni, ngu yombuliyolo
yokootenggo. Ene mamana mande ngundo
yoyeni, oni nenengo ma tunootewanggo.
5 Anutlo Yuka Kundingiyi ngulo yanggangoni,
ngunonggo noole Anutno nowoondonayi hamoo
tetoni, ngulo sobowoolo, hahangelo oluwato.
Nguno Anutndo noole hoolooweyelolo oodoni,
kootusina, noole oni nenengo oolengo tunootelo,
enedodo goboolo oluwato.
6 Oni ene Kristus Yesusno newendemo hamoo
telo oolooteku, ngu komo oo ulungga oolengo.
Oni gula ene goweyi doongooweloyi damon-
imo ulo, ngundi, ngu damoningga nguno ma
utoni ngu, oo ulungga kini. Ene nowoondoye
hamoo teyingo, ngundo oni nowoondoye yoku-
tuwootoni, ngundo oni nowoondoye yunooteng-
goku, ngu oo ulungga oolengo.
7-8 Yengo nowoondoyemo hamoo teyingo,
nguno yanggango dikalo, mande hamoo
oolengo, ngu keyowonggo. Onendo yengo oole
gomengga ngu goodootoni, ye damoni gomengga
tewonggoku, ngu yokowonggo? Ngu damoni
biyomingga ngu, Anut ye negoyelowokungga,
ngunonggo ma ombuwolo.
9 Ye ingondale teyi! Ngu ingondudu kedaga,
ye kewooloyemo mayelo, tunootelo etuyelooteng-

goku, yendo ngu bodaga nangge, elo ingootenggo.
Ene ngundo ngu ootookoolo, yengo nowoon-
doyemo hamoo teyingo, ngu hamoo oolengo
yombuliyowa.
10 Oni gulado yengo nowoondoyemo
hamoo ngu yombuliyolo, ingondudu biyomi
oowooyingga yunoote. Ngundilo oningga
ngu, Anutndo ogingoyingo ulungga oolengo,
ene inowa. Nondo yengo Anutno sumoo
elo yemboongetoowe, yengo nowoondoyemo
hamoo teyingo, ngu yanggango inolo
hoolooweyelootoni, ngunonggo ye ngu oni ngulo
ingonduduni biyomi, ngu ma keyowanggo.
11 Ye dobooguline, nondo oni goweye doon-
gooweloyi damoningga, ngu etuyelootoowe ngu,
asa, ndatelo ngulo, Iserel onindo no nulewelo
tetenggo? No ngundilo mande ngu elo ngu, asa,
nondo Kristus Yesuslo koni de mombimo ku-
mooyingo, ngu wesiyolo eweloyi, ngulo kowulini
kini.
12 Ngundilo oni, ngundo yengo ingonduduye
yombuliyootenggoku, ngulo ene komo enengo
goweye doongooweloyi gumingga, ngu bidodo
doongooya, oomboongeya yokoyi.

Yuka Kundingiyi Ngulo Yanggangonimo Nangge Endeyoweloyi

13 Yo, ye dobooguline, Anutndo ye mamana
mande kulimi, ngunonggo andangelo yoyootoni,
ngulo ye Anutlo damoni metemi, ngu keyoyi.
Yo, ataga ye Anutlomu, ngulo ngu, ye mande
kulimi newendemo ko ootoolo, ye mete ko biy-
omi oowooyingga, ngu ma tewelo. Kini, ye

dobooguliye nowoondoye yunoya, ye komo ngulo ko oni teyi.

14 Moseslo mamana mande bidodo, ngu mande gulanangge newendemo oolootenggo. Ngu ngandilo. Ge komo gengombolo ingooteku, ngundilo nangge, oni tanggegemo oolooteku, ngulo gome ingolo ewolo.

15 Ngulo ngu, ye ingondale teyi! Ye kewooloyemo, longgesambi ebe utolo ngu, asa, yengombo yengo yombuliyelowanggo.

Yuka Kundingiyi Ngulo Damoni, Ko, Nowoondoye Kulimi, Ngulo Damoni

16 No yeno eteno. Suwoo suwoo, yengo endeyoyingo damoniye, ngu bidodo Yuka Kundingiyimbolo yanggangonimo endeyoyi. Ye ngundilo telo ngu, asa, ye nowoondoye kulimimbolo damoni, nguno ma endeyolo oluwanggo.

17 Noole ingooteto. Nowoondoye newendemo ingonduduye kulimimbolo damoni, ko, Yuka Kundingiyi ngulo damoni nguya, ene ebe utolo, ebe dagadaga telolootelilo ingootenggo. Ngundilo telo, Yuka Kundingiyi, ngundo yowoosoolo, damoni metemi nguno yoyetoni, ko, nowoondoye kulimi, ngundo yowoosoolo, damoni biyomi teweloyi, nguno yoyeloloote. Ngu damoningga, ngundo nowoondoyemo ootoolo, ngundo yowoosootoni ngu, asa, oo gome teweloyi ingootenggoku, ngu ma tetenggo.

18 Ye Yuka Kundingiyimbolo yanggangonimo endeyolo ngu, asa, ye Moseslo mamana mande, ngu newendemo ko ma oluwanggo.

19-21 Nowoondoye kulimi ngulo damoni, ye kuli ingootenggo. Ngu ngandilo. Bosebalese teweloyi damoni; nowoondoye yeyi biyomi yeweloyi; ingonduduye biyomi yeweloyi; nowoondoye ulu tetoni, ene oo damoni biyomi oolengo, ngulo ingondudu teweloyi; oomboolo biyomi ngu anut ebe ganagana keyoweloyi; kosonggi teweloyi; mundi mundi oluweloyi; oni simoo baleya nowoondoye goboolo siyeyingo kini, ngulo damoni; oni gulado oo gomemu tetoni, kenomayingolo ngulo nowoondoye biyomi yeweloyi; sanggili sodedo teweloyi; oni enengo ingondudu nangge keyolo, enengo ingootoyi ulungga teweloyi; longgesambi telo, oni simoo bale usowoolo, sungo sungo teweloyi; oo kenomayingolo teweloyi; sono yanggango biya neweloyi; oowali oowooyingga neweloyi; ko, damoni oowooyingga ngu bidodo nowoondoye kulimimbolomu nangge. Ye damoni ngundilo telo ngu, asa, ye Anut Oo Bidodo Sembuli Sembunayi, ngundo enengombo endega oni simoo bale soboyelooteku, nguno ma uwanggo.

22-24 Ene Yuka Kundingiyimbo oo engge gome ngandilo yeni tunooteteku, ngu ngandilo. Nowoondoye ebe ino ino teweloyi; oni oni teweloyi; nowoondoye imakeyingo; onindo damoni biyomi yeno tetoyi, ngulo gumi ma teweloyi; oni hoolooweyeloweloyi; suwoo suwoo, nenengo endeyoweloyi; hamoo mande eweloyi; tolige oluweloyi; oni enengo endeyoyingo ngu gome sobowooweloyi; ngu bidodo Yuka Kundingiyimbolomu. Mamana mande gulado ye ma gosiyelootoni, nga damoni metemi nga

telo endeyowonggori. Yo, nga damoni oo kenomayingoweloyi, yengo ingonduduye nangge keyoweloyi, ko damoni biyomi oowooyingga, nowoondoye kulimingga oolooteku, ngu bidodo Kristusdodo de mombimo gooboongoolo, sanggawelo udoyi kumoowolo.

25 Yo, Yuka Kundingiyimbo, noole Yesusno keda oluweloyi, ngu yunowolo. Ngundilo ngulo, noole komo Yuka Kundingiyi yokootooyega, ngundo nangge, noolengo endeyoyingo, ko keda oluweloyi, ngu bidodo sobowooni.

26 Ngundilo ngulo, noole komo oowoonayi bingaminayi ma elo okoolo, doboogulinayi kootuyesina mande biyomi, ma elo goweye sanggawelo, enengo oo sitowini, ko enengo ingoyingo gomemo oo gome teteku ngu kenolo, ngulo ma ingowato.

6

Noole Komo Doboogulinayi Hoolooweyelolo, Kowuliye Koolowoowato

1 Ye Kristen dobooguline, ye oni gula kenootoyiga, mbumbuwa tetoningga ngu, asa, ye Yesusno nowoondoyemo hamoo telo, Yuka Kundingiyidodo oolootenggoku, ngundo eneno oolouya, nowoondoye inoya, hooloowetoyiga, ene ngu damoni biyomingga tewoku ngu yokoya, Anutno yanggango dikani. Ene ye yengombolo ingondale teyi! Setando ye nguya tewooyelootoni, mbumbuwa tewanggoku, ngulo ingondale teyi!

2 Ye komo oni dobooguliye hoolooweyeloya,
ngulo kowuliye koolowooyi. Ngu damoninggano
nguno ngu, ye Kristuslo mamana mande, ngu
mete logoyimo tewanggo.
3 Oni simoo bale Anutlo nowoondoyemo
hamoo teyingo, ngundo Anut doongeyimo, ngu
ene logo gulanangge. Ngulo ngu, oni gula ngu
kewooloyemonggo enengo oowooyi ingootoni,
ulungga oolengo oni kandeyimonggo yooteku,
ngu komo enengo etuyeloyingo oni ngu oo
gomengga gumi ngu wendangeya inoyi.
4 Oni simoo bale gulanangge nangge enengo
damoni ko teteku, ngu wilikoya kenoyi. Ngu mete
nggundi kini, bine? Oningga ngundilo telo ngu,
asa, enengombolo ke oni oni teni. Enengo da-
moni ngu yolo, dobooyimbolododo ma wilikolo
kenowelo.
5 Ndatelo ngulo, oni gulanangge nangge
enengombo enengo kowuli teteku, ngu komo
koolowoowa.
6 Oni Anutlo mandeni ingolo yowoku, ngu
enengo oo sitowi gome gomemu, ngu kewoolo
wesowooya, gumi Anutlo ko oningga, ngundi
etuyeloyingo oni, ngu ingoweloyi.

7 Yengo ingonduduye, ngundo ye ma
ganayelowelo. Oni gula ene Anut ganangoweloyi
nguya, ereremo kini. Hamoo oolengo, oni gula
oo yuwooyi imiteku ngu, ene ngu oowalingga
ngu nangge, engge tunootetoni yowa.
8 Ngu mandega ngu ngandilo. Oni newende
kulimingga ngulo damoni keyolo, endeyowaku
ngu, asa, ngulo enggeni ngu ngandilo. Setando
ngu oningga ngu yombuliyolo, yolo, enengo ende

biyomi nguno suwoo suwoo oluwali. Ngundilo nangge, oni gulado Yuka Kundingiyimbolo yanggangoni damoni ngu keyolo, oluwaku ngu, asa, ngulo enggeni, ngu ngandilo. Ene Yesusno keda oluweloyi ngu yolo, eneno suwoo suwoo sugi sugi oluwa.

9 Ngulo ngu, noole damoni mete teweloyi, ngulo ma sulenayi kiniyewa. Noole ngundilo damoningga, ngulo ko yanggango telo ngu, asa, kootusina, ngulo enggeni gome metemi oolengo, ngu yowato.

10 Ariya, ye oni bidodo komo damoni gome oolengo teweloyi, ngulo ko yanggango teyi. Ngundiya teya ngu, ye komo Anut simoongo Kristusno oolootenggoku, ngu gome oolengo soboyeloya hoolooweyeloweloyi.

Noole Komo Yesus Kristus Oowooyi Bingami Nangge Okoololuwato

11 Nga so uyi ulungga nga, ngu nenengombo so uyino nakangootenoku, nga kenoyi.

12 Ebe ganagana oni gidalegado ye yoyeyi, moondeye doongooweloyi damoningga, ngu newendemo uwelo tetenggo. Ndatelo ngulo, Yuda onilo damoniye gumi nguya Kristus de mombimo noolengo mbumbuwalo kumooyingo, ngulo mandeni nguya gooboongoolo, oni simoo bale etuyelootenggo. Ngulo damoni ngandilo. Yuda onindo ngundilo damoni ngu kenoya, ngulo ene oni oni teya, kowuli ma yunoyilo ngundilo tetenggo.

13 Yuda oni, ngundo ene moondeye doongooweloyi damoningga, ngu newendemo utenggoku ngu, ene Moseslo mamana mande ngu bidodo

keyoweloyi, nguya ereremo kini. Ene ye nguya yowoosoolo, moondeye doongooweloyi damoningga nguno yoyelo, ngulo ene bingami okooweloyimbolo tetenggo.

14 Ene ngundilo tetoyi, ene nondo ngu oo gula oowooye bingami, elo ma okoowano. Kini, no komo Yesus Kristus oowooyi bingamini nangge, elo okoololuwano. Ene de mombimo noolengo mbumbuwalo kumoowoku, ngulo nangge, no oni oni teteno. Mela ngalo damoni biyomi oolooteku, ngu no ma keyowano. Kini, ngu ingondudune kulimingga ngu, Kristusdodo de mombimo kuli kumoowolo. Melako oni nga doongeyemo, nolo damonine biyomi kuli oluwonoku, ngu ataga ene ko ma kenowanggo.

15 Oni moondeye doongooweloyi damoningga tetenggoku, ngu kingo oo ngundilo. Ko oni moondeye ma doongooyingo nguya, ngu kingo oo ngundilo. Ene Anutndo oni yeni, nenengo keda tunooteteku ngu, ene hamoo oo ulungga oolengo!

16 Oni simoo bale ngundilo ingonduduga keyolo ngu, asa, Anutndo enengo sumangeni, ko enengo imakeyingo damoningga, ngu oni ngu yunolo, ko oni eneno nowoondoyemo hamoo oolengo tetenggoku nguya, ngu bidodo yunowa.

17 No mande wenga yunowelo. No onindo kowuli gula ko nunoyilo ma ingooteno. Ndawugalo ngulo, no Yesusno nowoondone hamoo telo keyowonokulo, ngulo kuli oni oowooyingga ngundo nulewonggoku, ngulo mambu doongoo oowooyingga, ngu moondenemo ooloote.

18 Ye Kristen dobooguline, nondo Anutno yemboongetoowe, noolengo Oo Bidodo Sembuli Sem-

bunayi Yesus Kristus, ngulo sumangeni yeya olinilo ewolo. Ngu hamoo oolengo.

Anutlo Sumange Mande Keda
The New Testament in the Karo Dialect of the Rawa Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Karo long Niugini

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Karo (Rawa) (Rawa)

Dialect: Karo

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
7f046ea9-a034-5c64-a5df-39d92fed8ae7